

Ключові слова: професійна освіта, полікультурна освіта.

Ключевые слова: профессиональное образование, поликультурное образование.

Key words: professional education, multicultural education.

Подано до редакції 13.10.2010.

Рекомендовано до друку канд. пед. наук, доц. Березюк О.С.

УДК 378:37.08

© 2010

Корягіна Н.В.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГАЛУЗІ ПРИРОДОЗНАВСТВА ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Оновлення і реорганізація системи освіти вимагає подолання формалізму в професійній діяльності педагога, проведення різноманітних форм науково-методичної роботи, експериментальних досліджень; засвоєння інновацій, які відповідають спрямованості навчального закладу. Тому підготовка майбутніх учителів у вищому педагогічному навчальному закладі потребує у ваги до розвитку та формування експериментальних умінь і навичок; здібностей до науково-дослідної роботи; вміння виокремлювати педагогічні проблеми; вміння аналізувати та впроваджувати перспективний педагогічний досвід; володіти інноваційними технологіями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Теоретичну основу нашого дослідження складають ідеї та наукові узагальнення модернізації вищої педагогічної школи, викладені у законодавчих актах і нормативних документах України про освіту; наукові праці, що розкривають структуру педагогічної діяльності та специфіку фахової підготовки (Ф.Н.Гоноболін, В.Г.Кремень, Н.В.Кузьміна, В.А.Сластьонін), теоретичні висновки щодо готовності особистості до інноваційної професійно-педагогічної діяльності (А.М.Алексюк, Г.О.Балл, І.А.Зязюн, Л.О.Хомич); концептуальні дослідження проблеми особистісно орієнтованого навчання і виховання (Є.В.Бондаревська, І.Д.Бех, С.У.Гончаренко, О.В.Сухомлинська, І.С.Якиманська); ідеї і наукові узагальнення щодо оволодіння прийомами розумових дій, способів активізації розумової діяльності, раціональної організації навчального процесу (Я.Я.Болюбаш, В.М.Галузинський, П.Я.Гальперін, М.В.Гриньова, П.П.Давидов, М.М.Скаткін, О.Я.Савченко, Н.Ф.Тализіна); основні положення методології педагогічного наукового дослідження (Ю.К.Бабанський, С.У.Гончаренко, В.І.Загвязинський); підготовка вчителя галузі природознавства (М.В.Гриньова, Н.М.Буринська, Н.О.Гуріненко, О.Я.Рибалка).

Аналіз опублікованих психолого-педагогічних праць, інших літературних джерел свідчить, що проблема інноваційної педагогічної діяльності відображена в багатьох дослідженнях. Проте інноваційні підходи у підготовці майбутнього вчителя галузі природознавства, зокрема до проведення експериментальних досліджень, висвітлені вкрай недостатньо. Спектр суперечностей та низка існуючих в інноваційному освітньому просторі проблем породжують необхідність обґрунтування нових підходів до підготовки майбутніх учителів галузі природознавства у вищому педагогічному навчальному закладі, спрямованих на формування вчителя-дослідника, якому притаманний високий рівень професійної майстерності. Запорукою успіху й упевненості майбутнього педагога у професійній діяльності є практична підготовка студента, його творчий потенціал, вміння використовувати інноваційні технології навчання.

Формулювання цілей статті... Мета дослідження полягає у розкритті змісту та завдань експериментальних досліджень з галузі природознавства як провідної форми і важливої складової інноваційної педагогічної діяльності вчителя; розробці й теоретичному обґрунтуванні моделі формування готовності майбутніх учителів галузі природознавства до інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження... Розвиток сучасної школи здійснюється через процес розробки і оволодіння новими інноваціями. Інноваційна педагогічна діяльність завжди орієнтується на певний зміст, тобто на знання, які слід здобути у процесі навчання, та на якості особистості, які необхідно виховати. Залежно від того, які цінності домінують при цьому, педагогічна діяльність в освітніх перетвореннях може мати формуючий (традиційний) або розвивальний (гуманістичний) характер [1, с. 68].

Провідною формою і важливою складовою інноваційної педагогічної діяльності вчителя галузі природознавства є експеримент, результати якого збагачують майбутніх учителів новими знаннями про навчально-виховний процес, дають змогу переконатися на підставі педагогічної практики в ефективності нових ідей і технологій [5, с. 14].

Модель підготовки педагогів до використання інноваційних технологій, на думку фахівців (В.Сластьонін, Л.Подимова, О.Козлова), включає такі взаємозумовлені компоненти:

- а) поінформованість про інноваційну педагогічну технологію шляхом:
 - оволодіння змістом та методикою інноваційних педагогічних технологій;
 - оволодіння технологією розробки та застосування педагогічних інновацій;

– визначення особистісної позиції щодо необхідності використання інноваційних педагогічних технологій на практиці;

б) технологізованість у формуванні компетентності педагогів щодо розробки та використання інноваційних педагогічних технологій;

в) результативність підготовки до використання інноваційних педагогічних технологій та її оцінку [4, с. 48].

Професійні програми підготовки та розвитку майбутніх у повинні забезпечувати багаті на технології експериментальні дослідження в усіх аспектах навчання [6, с. 7]

Професійна готовність педагога до інноваційної діяльності – це складне інтегративне новоутворення особистості, основу якого складає взаємодія різних компонент. Провівши аналіз існуючих моделей готовності педагогів до інноваційної діяльності (Є.В.Макагон, Н.І.Клокар, А.Ф.Линенко) [4, с. 43], ми розробили модель формування готовності майбутніх учителів галузі природознавства до інноваційної діяльності (рис.1).

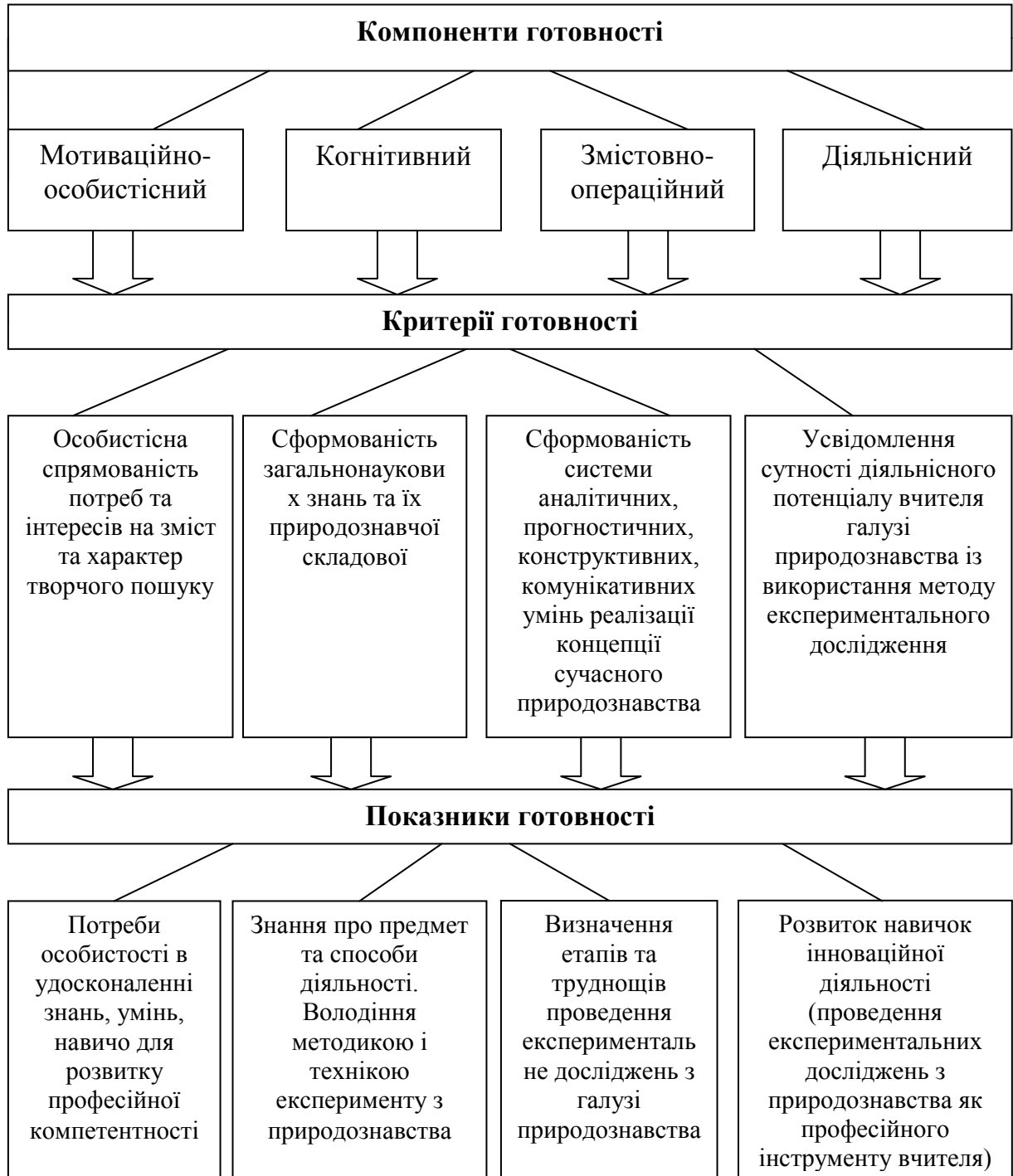


Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх учителів галузі природознавства до інноваційної діяльності

Мотиваційно-особистісний компонент – як сукупність мотивів, особистісних якостей адекватних цілям та завданням педагогічної діяльності.

Когнітивний компонент – пов'язана із пізнавальною сферою людини та являє собою сукупність знань необхідних для продуктивної педагогічної діяльності.

Змістовно-операційний компонент – сукупність знань, вмінь та навичок практичного вирішення завдань у процесі професійної діяльності.

Діяльнісний компонент – як сукупність знань здійснювати формуючий та розвивальний впливи.

На нашу думку, готуючи майбутнього вчителя до проведення експериментальних досліджень з галузі природознавства також варто зазначити, що цей процес повинен бути керованим та задовольняти низці спеціально організованих умов: наступність всіх етапів багаторівневої педагогічної освіти; орієнтація навчання на узагальнену модель підготовки вчителя до експериментальної, науково-дослідної діяльності; формування в педагогів творчої активності і мотиваційного-цілісного ставлення до експериментальних досліджень; взаємозв'язок методологічної, спеціальної, загально педагогічної, психологічної й методичної підготовки майбутнього вчителя; здійснення між циклових і міждисциплінарних взаємодій, інтеграція знань у руслі загальних проблем експериментальних досліджень з галузі природознавства.

Формування готовності майбутніх учителів галузі природознавства до інноваційної діяльності має вирішувати завдання сучасної школи, які полягають у формуванні в учнів міцних знань дієво практичного характеру. Проведення експериментальних досліджень при викладанні природознавства сприяє більш глибокому усвідомленню природничих понять та зв'язків між ними, підвищенню пізнавального інтересу учнів в означеній діяльності та розвитку їх інтелектуальних умінь. Невід'ємною частиною організації навчання є методична підготовка майбутнього вчителя, яка включає в себе знання дидактичних основ вивчення природознавства, володіння інноваційними педагогічними технологіями, володіння ґрунтовними знаннями та навичками проведення експериментальних досліджень з природознавства.

Зміст природознавства дозволяє дитині з допомогою вчителя пізнавати світ живої природи, пізнавати себе та закономірності розвитку органічного світу, встановлювати зовнішні та внутрішні зв'язки між об'єктами оточуючого середовища, усвідомлювати, що людина – його маленька частинка. Проблеми природи – це проблеми й людини, а вміння вирішувати їх – завдання наших учнів. Тому навчання на уроках галузі природознавства має проходити під девізом: "Проживаючи в світі, будь його повноцінною частиною!" [2, с. 375].

Виховання учня – дослідника – це процес, який відкриває широкий простір для розвитку активної й творчої особистості, що здатна вести самостійний пошук, робити особисті відкриття, вирішувати проблеми, приймати рішення і відповідати за них. Тільки в пошуку, під час самостійних досліджень розвивається мислення дитини, знання і вміння здобуваються внаслідок власної пізнавальної діяльності. Експериментальні дослідження дозволяє навчатись дитині в зоні її найближчого розвитку [2, с. 376]. Тому опору під час такого навчання варто зробити на ті розумові процеси, які вже розвинені, а також активізуються ті, які знаходяться в процесі формування.

Порівняно з іншими методами, які використовуються при вивченні природничих дисциплін, експеримент визнано як найбільш ефективний в навчально-виховному відношенні метод [5, с. 120].

Вивчаючи матеріал шляхом експериментальних досліджень (в тому числі й моделювання ситуації) в залежності від визначених завдань для досягнення різної мети застосовуються: повторення вивченого, формування нових понять, закріплення знань і умінь, перевірка їх засвоєння. Крім цього такий метод навчання доцільно застосовувати для розвитку логічного і діалектичного мислення, інтересу, виховання ініціативи, творчої самостійності, навичок роботи в колективі.

Майбутній учитель галузі природознавства повинен чітко усвідомлювати напрями та завдання оптимізації навчально-виховного процесу для створення творчого освітньо-виховного середовища:

- Реалізація особистісно-орієнтованого підходу у навчанні, забезпечення індивідуалізації та диференціації навчання з урахуванням здібностей та використання сучасних педагогічних технологій (ігрові, інформаційні, інтерактивні, проблемне навчання та ін.).
- Навчаючі і тренажерні системи для виконання лабораторних/практичних робіт, навчальних проєктів, відпрацювання різноманітних навчальних дій.
- Інформаційно-довідковий матеріал, довідкова система, яка містить дані про зміст занять та організацію навчального процесу.
- Моделювання навчального процесу(окремих елементів).
- Ведення моніторингу щодо результатів роботи й оформлення підсумкових звітів.
- Система роботи, що забезпечує навчання у режимі діалогу, організація індивідуальної та групової роботи.
- Система поточного і підсумкового контролю, засобів врахування результатів роботи.

- Організація навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, програмних педагогічних засобів.

Під час навчання природознавству діяльність учителя має спрямовуватись на: мотивацію та стимулювання пізнавальної діяльності; постановку творчих проблем і зазначення напрямку пошуку у складних ситуаціях; створення структурованих знань, які легко сприймаються, формування системного образу поняття, цілісного уявлення про нього; обговорення проблем і ведення дискусій; аналіз ходу занять і підбиття підсумків [3, с. 17].

Проектні та дослідницькі методики при навчанні майбутніх учителів галузі природознавства сприяють формуванню:

- експертних умінь і навичок;
- розуміння того, що навчання наближається до наукового пізнання;
- уявлення про дослідницьку стратегію в пізнавальній діяльності;
- дослідницького досвіду і дослідницької позиції у сприйнятті та осмисленні світу, відповідних умінь, навичок;
- розуміння необхідності узгодження стратегії природи і стратегії людини на основі ідей універсальності природних зв'язків, подолання споживацького ставлення до природи;
- умінь прогнозувати результати особистої діяльності і діяльності інших людей, колективів.

Експериментальні дослідження сприяють розвитку та вихованню:

- інтересу до навчальних та наукових досліджень;
- дослідницької складової у світогляді;
- особистої відповідальності за стан довкілля на місцевому, регіональному, національному і глобальному рівнях;
- умінь приймати відповідальні рішення щодо проблем навколишнього середовища;
- глибокої поваги до власного здоров'я та вироблення навичок його збереження [3, с. 24].

Під час проведення експериментальних досліджень з галузі природознавства опановуються:

- методики навчального дослідження;
- норми екологічно грамотної поведінки;
- дослідницький підхід до розкриття змісту програми з навчального предмета, встановлення міжпредметних зв'язків, умотивований вибір доцільної методики організації дослідницько-пізнавальної діяльності.

Виходячи із вище зазначеного, можна окреслити цілі та завдання інноваційної діяльності майбутнього вчителя галузі природознавства для розвитку особистості учня: проведення нестандартних уроків та нетрадиційних форм роботи на уроках, організація та оптимізація форм навчальної діяльності школярів, розвиток пізнавального інтересу та творчої уяви учнів, наукова організація праці школяра, наступність і послідовність різних типів уроків, формування навичок самоосвіти та самоорганізації навчальної діяльності, умінь постановки та вирішення проблеми, педагогіка співробітництва, наступність у викладанні предметів природничого циклу, розвиток критичного мислення, інтерактивні форми роботи, формування стійкого інтересу учнів до вивчення предмету, активізація знань, формування умінь аналізу матеріалу, його узагальнення і систематизації.

Висновки... У результаті проведеного дослідження ми можемо зробити висновок, що готовність педагога до інноваційної діяльності виражає загальну культуру, ціннісні орієнтації і морально-психологічну готовність до даного виду діяльності особистості вчителя. Встановлено, що професійний розвиток педагога та освоєння ним інноваційних технологій – безперервний і багато етапний процес. У подальшій науковій роботі ми продовжимо дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до організації експериментальних досліджень з галузі природознавства, зокрема проведемо дослідження рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до даної діяльності.

Література

1. Гуріненко Н.О. Підготовка майбутнього вчителя біології до експериментальної роботи в ЗНЗ / Н.О.Гуріненко, О.Я.Рибалка // Методика викладання природничих дисциплін вищій і середній школі: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. XVI Каришинські читання. – Полтава : Астрія, 2009. – С. 68-70.
2. Кадырова Р.Х. Усиление практической направленности в изучении биологии / Р.Х. Кадырова // Молодой ученый. – № 12. – 2009. – С. 375-378.
3. Удосконалення навчально-виховного процесу на засадах інноваційної діяльності та особистісно-орієнтованої освіти: Методичний poradnik з біології / [Упоряд. О.В.Яременко]. – Кременчук, 2010. – 42 с.
4. Уруський В.І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: Методичний посібник / В.І.Уруський. – Тернопіль : ТОКІППО, 2005. – 96 с.

5. Higher Education, Research and Innovation: Changing Dynamics. Report on the UNESCO Forum on Higher Education, Research and Knowledge / [Editors V. Lynn Meek, Ulrich Teichler, Mary-Louise Kearney]. – Kassel : INCHER-Kassel, 2009. – 242 p.
6. ICT competency standards for teachers. Competency standards modules. – UNESCO : METIA, 2008. – 16 p.

Анотація

У статті розглянуто модель підготовки педагогів до використання інноваційних технологій. Розкрито зміст та завдання експериментальних досліджень з галузі природознавства як провідної форми і важливої складової інноваційної педагогічної діяльності вчителя

Аннотация

В статье рассмотрена модель подготовки педагогов к использованию инновационных технологий. Раскрыто содержание и задача экспериментальных исследований с природоведения как ведущей формы и важной составляющей инновационной педагогической деятельности учителя

Summary

In this article the model of training teachers to use innovative technologies. Disclose the content and purpose of experimental researches with natural history as a leading form and an important component of innovative educational activities of teacher.

Ключові слова: інноваційна діяльність, експериментальні дослідження, підготовка вчителя, галузь природознавства.

Ключевые слова: инновационная деятельность, экспериментальные исследования, подготовка учителя, природоведение.

Key words: innovative activity, experimental researches, preparation of teacher, natural history.

Подано до редакції 7.10.2010.

Рекомендовано до друку докт. пед. наук, проф.Гриньовою М.В.

УДК 373.5.016:78.087.681

© 2010

Кузнєцова О.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ХОРОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, цільова Державна програма "Вчитель" актуалізували конче важливі завдання та пріоритетні напрями реформування й трансформації національної освітньої системи. На перший план перед закладами вищої педагогічної освіти ставляться питання підвищення професійного рівня, фахової майстерності та загальної культури майбутніх учителів. У зв'язку з цим постає проблема удосконалення підготовки студентів до педагогічної діяльності з орієнтацією на зростання не тільки предметної, але й методичної готовності до роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів.

З іншого боку, перехід суспільства від індустріального до інформаційного етапу розвитку загострює проблему оптимізації функціонування людського фактора у соціальному житті. Це значною мірою сприяє актуалізації питань розробки і впровадження у педагогічну практику гуманістичної парадигми освіти, орієнтовану на особистість та її постійне удосконалення упродовж життя. З урахуванням даної тенденції необхідним є операціоналізація гуманістично орієнтованої освіти, активне втілення у педагогічний процес особистісно-розвивального середовища, відповідних йому технологій й методик. Серед засобів гуманістичної освіти вирізняються мистецькі як такі, що з особливою силою впливають на духовний, емоційний, художній та інтелектуальний розвиток особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У сучасних науково-педагогічних дослідженнях особливої значущості набуває розробка проблеми оптимізації професійно-фахової підготовки майбутніх учителів. Висвітлення методичного аспекту педагогічної підготовки вчителів здійснено у роботах М.Іванова, О.Коваленко, В.Краєвського, М.Нікітенко, Л.Таланової та ін.

В галузі музичної педагогіки проблема фахової підготовки учителів є також актуальною. Так, розроблено професіограму учителя музики (Е.Абдуллін, Л.Арчажнікова), визначено педагогічні умови реалізації цілісної системи підготовки майбутніх педагогів-музикантів (В.Муцмаєр, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, Н.Терентьева та ін.); розглянуто проблему методичної спрямованості викладання спеціальних музично-фахових дисциплін (І.Гажим, С.Масний, О.Назаров, І.Немікіна, Н.Плешкова, В.Яконюк та ін.).

На сучасному етапі розвитку музично-педагогічної науки звертається увага на низку суперечностей між фундаментальною теоретичною освіченістю майбутніх фахівців та недостатнім рівнем володіння формами й методами безпосередньої музично-практичної роботи з учнями (І.Боднарук, Л.Василенко, Л.Матвєєва, І.Шинтяпіна). Так, питання методичної підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячим хором знайшли